

จตุรตถาภรณ์มงกุฎสยาม

ดร. เอดมอนด์ โดการ์ต (Dr. Edmont Locard)

นายร้อยเอก มาร์ตัง (Capitaine Martin)

นายร้อยเอก มาริอูส์ เอดูอาร์ด เตรีโม (Capitaine Marius Edouard Tremeau)

เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

นาย โฟลรองต์ เอ. ลูวาจ (M. Florent E. Louwage)

เบญจมาภรณ์มงกุฎสยาม

นาย อาร์ทูร์ โอเจเน เอเม ดังบูร์ก (M. Arthur Eugène Aime Limbourg)

นาย เฮ็ช. ซี. อันเดอร์เซน (H. C. Andersen)

การทรงผนวชและบวชนาคหลวง

กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
จัดการทรงผนวชพระราชวงศ์ และบวชข้าทูลละอองธุลีพระบาท
ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนาคหลวงดังต่อไปนี้

วันที่ ๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ เจ้าพนักงานเตรียม
การสมโภชนาคหลวงในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ได้ตั้งบายศรี

แก้ว ทอง เงิน พร้อมด้วยเครื่องบริกขาร เวลารายพระเจ้า
จรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เจริญพระเกศาและทรง
เครื่องที่มคคหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว เจ้าพนักงาน
เชิญเสด็จขึ้นพระเสด็จยังกันพระกตชาวดายทอง ออกจากขาดา
หน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ไปตั้งที่หน้าพระทวารเทเวศร์รักษา
เสด็จประทับณที่ร่มโกชในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

เวลา ๑๗ นาฬิกา ๕๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังดุสิตมา
ยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์เบิกแว่น
ช้าทอดระของชุดี พระบาท รับแว่นเวียนเทียนร่มโกช พนักงาน
ประโคมฆ้องชัย คังข์ แตรและเครื่องดุริยางค์ เมื่อเวียนเทียน
ร่มโกชครบห้ารอบ และพราหมณ์ร่วมแว่นดับเทียนโบกขวัญ
คุณน้เจิมตามวิธีได้ยศำสตร์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ทรงเจิมพระเจ้าจรวงศ์เชอ พระองค์เจ้า
ภาณุพันธุ์ยุคล เวลา ๑๘ นาฬิกา ๒๐ นาที เสด็จพระราชดำเนิน
กลับพระราชวังดุสิต เจ้าพนักงานเชิญพระเจ้าจรวงศ์เชอ พระ
องค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ขึ้นพระเสด็จยังเสด็จกลับไปเปิดองเครื่อง
ณที่มคคหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

วันที่ ๓ กรกฎาคม เวลา ๑๗ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทรงเครื่องครึ่งยศทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ เสด็จ
พระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังดุสิตมายัง
พระบรมมหาราชวัง เสด็จขึ้นประทับบนพลับพลาหลังวัดพระศรี
รัตนศาสดาราม เจ้าพนักงานเชิญพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
ภาณุพันธุ์ยุคลขึ้นทรงพระเสด็จยังถนนกตชาวดายทอง เสด็จออก
จากศาลาหน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ไปขึ้นเกยทรงไปรถยนต์
ที่ถนนหน้าพลับพลาที่ประทับ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินยังหน้าพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดา
ราม เมื่อพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เสด็จ
ถึงหน้าพระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุ่งเข้าไป
พระอุโบสถแล้ว ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธมหามณีรัตน
ปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธรูปปางอุกบาตร พระ
พุทธเลิศหล้านภาไลย และทรงเครื่องนมัสการแล้ว ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าไตรแก่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระ
องค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ทรงนำพร้อมด้วยเครื่องสักการะเข้าขอ
บรรพชาและอุปสมบทต่อพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นชินวรสิริ
วัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระอุปัชฌายาจารย์ฯ ประทานพระ
โอวาทตามพุทธวินัยบัญญัติและทรงคัดอสังคัมภีร์ประทาน พระเจ้า

รววงศ์เชอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลทรงครองผ้าไตรแล้ว นำ
เครื่องสักการะถวายแด่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ขอรับพระไตร
สรณาคมน์และทศศักดิ์แล้ว พระเจ้ารววงศ์เชอ พระองค์เจ้าดามเนร
ภาณุพันธุ์ยุคล ทรงนำบาตรและเครื่องสักการะถวายขอขึ้นตั้ง
อุปถัมภ์ต่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระอุปัชฌายาจารย์ สมเด็จพระ
วชิรญาณวงศ์เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ได้กระทำอุปถัมภ์กรรม
ตามพระบรมพุทธานุญาต ให้พระเจ้ารววงศ์เชอ พระองค์เจ้า
ดามเนรภาณุพันธุ์ยุคลเป็นพระภิกษุ แล้วบอกอนุศาสน์ตามพุทธ
วินัยบัญญัติ เด็ดแล้วพระเจ้ารววงศ์เชอ พระองค์เจ้าพระภาณุ
พันธุ์ยุคล ทรงประเคนของแก่พระสังฆมณฑลภาค แล้วพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนเครื่องบริกขารแก่พระเจ้ารววงศ์เชอ
พระองค์เจ้าพระภาณุพันธุ์ยุคล แล้วพระองค์เจ้าพระเสด็จไปรับของ
ทรงประเคนของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี และพระ
บรมวงศ์านุวงศ์ฝ่ายใน ที่หน้าพระฉาก แล้วเสด็จกลับไปประทับ
ณอาสน์รับของทรงประเคนของพระบรมวงศ์านุวงศ์และข้าทูลละออง
ธุลีพระบาทผู้ใหญ่ฝ่ายหน้า ครั้นแล้ว พระสังฆมณฑลถวายอนุโมทนา
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายอดิเรก สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์
ถวายพระพรดา เวลา ๑๘ นาฬิกา ๕๐ นาที พระบาทสมเด็จพระ

เล่ม ๔๗ หน้า ๓๓๘๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๓๓ กรกฎาคม ๒๕๗๓

เจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพาพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระ
ภาณุพันธุ์ยุคล ไปส่งณวัดบวรนิเวศวิหาร โดยรถม้าพระที่นั่ง แล้ว
เสด็จพระราชดำเนินกลับพระราชวังดุสิต

วันที่ ๕ กรกฎาคม เจ้าพนักงานเตรียมการส้มโภชและทำขวัญ
นาคหลวง ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ได้ตั้งบายศรีแก้ว ทอง
เงิน พร้อมด้วยเครื่องบริกขาร เวดabayหม่อมเจ้าวรวงศ์กิติเตชอุดม
ศุขสวัสดิ์ หม่อมเจ้ามงคลโยค เกษมศรี และหม่อมเจ้าจันทร์ศิริ
ปริวัตร จันทรทัต เจริญเกศาแต่งองค์ กับหม่อมท้าววงศ์ถวดยศกัต
(ม.ร.ว. เฉดินดาภ ท้าววงศ์) และนายพันโท พระสรภักย์สถฤชฎการ
(กมต โชติกเสถียร) โทนมมแต่งกาย ที่ทิมคตหน้าพระที่นั่งดุสิต
มหาปราสาทแล้ว ราชสกุลวงศ์ ขนเสด็จยกนกดดาวยทอง
นายพันโท พระสรภักย์สถฤชฎการ ขนแครงขันตีปทน ไปดงที่หน้าพระ
ทวารเทเวศร์รักษา เข้านั่งยังที่ส้มโภชทำขวัญในพระที่นั่งอมรินทร
วินิจฉัย

เวลา ๑๘ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระ
ราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง แต่พระราชวังดุสิตมายังพระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัย โปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์เบิกแว่น ข้าทูลละออง
ชุดพระบาทรับแว่นเวียนเทียนส้มโภชทำขวัญ ชาวพนักงานประโคม
ฆ้องชัย แตรวงอณแตร์ฝรั่งและเครื่องดุริยางค์ เมื่อเวียนเทียนครบ

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๗ หน้า ๑,๓๘๗

๕ รอบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานนำพระ
มหาสังข์และทรงเจิมพระราชวงศ์ที่ล้มโภชแล้ว และพระราชทาน
นำพระสังข์และทรงเจิมข้าทูลละอองธุลีพระบาทที่ทำขวัญแล้ว เวลา
๑๘ นาฬิกา ๓๐ นาทีเสด็จพระราชดำเนินกลับ เจ้าพนักงานเชิญ
นาคหอดวงชั้นเด็ดยังและแคร่กลับไปเปิดองเครื่องณทิมคตหน้าพระที่
นั่งคูสีตมหาปราสาท

วันที่ ๕ กรกฎาคม เวลา ๑๕ นาฬิกา นาคหอดวงแต่งองค์และ
แต่งกาย ที่ทิมคตหน้าพระที่นั่งคูสีตมหาปราสาทแล้ว ชั้นเด็ดยัง
และแคร่ออกจากชาดาหน้าพระที่นั่ง ไปขึ้นเกยไปรยทานที่สนาม
หญ้าหน้าวัดบึงพลาญ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเดินเข้าไป
พระอุโบสถจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปมหาณีนรัตนปฏิมากร แล้ว
นั่งณที่ตามลำดับ หม่อมเจ้าวรศักดิ์ดิศกุลม ศุขสวัสดิ์ ทรงรับผ้า
ไตรจากเจ้าพนักงาน นำเข้าไปนท่อมกลางดงสมลมาคมพร้อมด้วย
เครื่องสักการะ ขอบรรพชาคือพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมอดวงชินวร
ศิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระอุปัชฌายาจารย์ ๆ ประทานพระ
โอวาทตามพุทธวินัยบัญญัติและทรงกล่าวยังตั้งประทาน หม่อมเจ้า
วรศักดิ์ดิศกุลม ศุขสวัสดิ์ ครองผ้าไตรแล้วนำเครื่องสักการะถวาย
แต่พระพรหมมุนี ขอรับพระไตรสรณาคมน์และทศศีลแต่นั่งณที่
เดิม หม่อมเจ้ามงคลโยค เกษมศรี กับหม่อมเจ้าจันทร์ศรีปริวรรต

เล่ม ๔๗ หน้า ๑๓๗๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๗๓

จันทร์ทศ ทรงรับผ้าไตรจากเจ้าพนักงาน นำเข้าไปพร้อมด้วย
เครื่องสักการะ ขอบรรพชาต่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระอุปัชฌา
จารย์ ๆ ประทานพระโอวาทตามพุทธวินัย บัญญัติแล้ว ทรงคตอง
อังสะประทาน ครั้นครองผ้าไตรเสร็จแล้ว หม่อมเจ้ามณฑลโยค
เกษมศรี นำเครื่องสักการะถวายแด่สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์
หม่อมเจ้าจันทร์ศิริปริวัตร จันทร์ทศ นำเครื่องสักการะถวายแด่
พระสังวรพรพระดาธนี ขอรับพระไตรสรณาคมน์และทศศักดิ์ หม่อม
ท้าววงศ์ถวัลย์ศักดิ์ และพระสรภักย์สุฤษฏิการ รับผ้าไตรจากเจ้า
พนักงานนำไปพร้อมด้วยเครื่องสักการะ ขอบรรพชาต่อสมเด็จพระ
สังฆราชเจ้า พระอุปัชฌาจารย์ ๆ ประทานพระโอวาทตามพุทธวินัย
บัญญัติแล้วทรงคตองอังสะประทาน ครั้นครองผ้าไตรเสร็จแล้ว
หม่อมท้าววงศ์ถวัลย์ศักดิ์ นำเครื่องสักการะถวายแด่พระอมรโมติ
พระสรภักย์สุฤษฏิการ นำเครื่องสักการะถวายแด่พระมหาคณิศร ขอ
รับพระไตรสรณาคมน์และทศศักดิ์ เสร็จแล้วนั่งพักที่เดิม หม่อมเจ้า
สามเนรวรศักดิ์เดโชอุคม ทรงนำบาตรและเครื่องสักการะถวายขอ
นิตถัยอุปสมบทต่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระอุปัชฌาจารย์ สมเด็จพระ
พระวชิรญาณวงศ์เป็นพระกรรมวาจาจารย์ กระทำอุปสมบทกรรม
ตามพระบรมพุทธานุญาตเป็นพระภิกษุแล้ว หม่อมเจ้าสามเนร
มณฑลโยค กับหม่อมเจ้าสามเนรจันทร์ศิริปริวัตร นำบาตรและ

เครื่องสักการะถวาย ขอนิสังขยาอุปถัมภ์ ต่อ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
พระอุปัชฌายาจารย์ สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์เป็นพระกรรมวาจาจารย์
กระทำอุปถัมภ์กรรม ตาม พระบรม พุทธาณุญาต เป็นพระภิกษุแล้ว
ตามเนรหม่อมท้าววงศ์ถวิลยศศักดิ์ กับตามเนรพระด้วงภักย์สังฆการ
นำบาตรและเครื่องสักการะถวายแด่สมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระ
อุปัชฌายาจารย์ พระสังฆวรพรตประธานเป็นพระกรรมวาจาจารย์ กระทำ
อุปถัมภ์กรรมตามพระบรมพุทธานุญาตเป็นพระภิกษุ แล้วสมเด็จพระ
วชิรญาณวงศ์บอกอนุศาสน์ ตามพุทธวินัยบัญญัติแก่พระภิกษุที่
อุปถัมภ์ใหม่ทั้ง ๕ รูป ครั้นจบแล้วพระภิกษุที่อุปถัมภ์ใหม่ถวาย
ของแก่พระสังฆที่ทรงหัตถบาตร

เวลา ๑๘ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ
พระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระราชวังดุสิต มายังพระ
อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูป
มณีนีรคนปฏิมากร พระสัมพุทธพรณี พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก
พระพุทธรูปเศกหน้าโดย และทรงเครื่องนมัสการแล้ว ทรงประเคน
บริกขารแก่พระภิกษุที่อุปถัมภ์ใหม่ ครั้นแล้วพระภิกษุเข้าไปรับ
ของทรงประเคนของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี และพระ
บรมวงศ์านุวงศ์ฝ่ายใน ที่หน้าพระฉาก แล้วกลับไปยังณอาสน์รับ
ของทรงประเคนของพระบรมวงศ์านุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาท

ผู้ใหญ่ฝ่ายหน้า เสร็จแล้วพระส่งสมถวายนุโมทนา ส้มเด็จพระ
ตั้งพระราชเจ้าถวายเป็นครั้งแรก ส้มเด็จพระวชิรญาณวงศ์ถวายเป็นพระพรดา
เวดา ๑๘ นาฬิกา ๕๕ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
พระราชดำเนินเสด็จกลับ หม่อมเจ้าพระวรศักดิ์เดโชอุดม ไปจำพรรษา
ณวัดราชประดิษฐ หม่อมเจ้าพระมงคลโยค หม่อมเจ้าพระ
จันทร์ศิริปริวัตร กับพระหม่อมทวีสรวงศ์ถวายเป็นคฤหัสถ์ จำพรรษาณวัด
บวรนิเวศวิหาร พระพระสรภัญญ์สถิตถวายเป็นคฤหัสถ์ จำพรรษาณวัดราชบพิธ

นักเรียนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกขุนนาง ณ พระที่นั่งอนันต
สมาคม มหาอำมาตย์ตรี พระยาวิฑูรย์ปรีชามาตย์ ปลัดทูลฉลอง
กระทรวงธรรมการ กราบบังคมทูลนำ

นายนารถ โพธิประสาธ ซึ่งกลับจากศึกษาวิชา ณ ประเทศ
อังกฤษ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ข้าราชการกราบถวายบังคมลาอุปสมบท

ข้าราชการกราบถวายบังคมลาอุปสมบท ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๔ กรกฎาคม
พุทธศักราช ๒๔๗๓ ค.อ.